

Troskut prstnatý (*Cynodon dactylon*) v Ostravě

PETR KOCIÁN

Nerudova 5, CZ-741 01 Nový Jičín; e-mail: petr.kocian@kvetenacr.cz

Troskut prstnatý (*Cynodon dactylon* /L./ Pers.) je vytrvalá tráva z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*). O původním areálu druhu se vedou i v současnosti spory. Některé zdroje pokládají za jeho domovinu Afriku (Carey 1995), jiné považují za jeho pravlast Asii (www1). Troskut prstnatý je především rozšířen v tropických a subtropických částech světa, kde roste na otevřených plochách, na silnicích, okrajích polí a také se vysévá do trávníků. V Austrálii, Indii a Pákistánu je považován za kvalitní zdroj píce (www2). V jižních státech USA jsou trávníky golfových hřišť zakládány právě troskudem (Yatski-evych 1999). Troskut prstnatý je v současnosti rozšířen také v jižní, západní, střední a východní Evropě. Jádrem rozšíření druhu na kontinentu je jižní Evropa. Ve střední Evropě je znám například z Maďarska (Simon 2004), Německa (Jäger & Werner 2005), Polska (Rutkowski 2006), Rakouska (Fisher et al. 2009) a Slovenska (Dostál 1989).

V České republice je troskut prstnatý považován za zdomácnělý archeofyt (Pyšek et al. 2012). Jako teplomilný druh se vyskytuje roztroušeně na jižní Moravě, několik lokalit je známo z Prahy a okolí a z Polabí. Do jiných částí státu je občas zavlékán. Na území České republiky roste na okrajích cest a chodníků, na nádražích, v kolejištích, v ruderních trávnících v intravilánech sídel a na písčinách. Nejčastěji jej nacházíme ve společenstvech svazu *Eragrostion cilianensi-minoris*. Vytváří rovněž specifickou asociaci *Cynodontetum dactyli*, ve které je konstantním a dominantním druhem. Tato asociace se vyskytuje hlavně na jižní Moravě, především na druhotných stanovištích v intravilánech sídel. Jinde se společenstvo vyskytuje zřídka v kolejištích, na drobných pozemcích kolem kolejí, dvorech továren, okrajích cest a ve spárách chodníků (Lososová & Láníková 2009).

Podle nejnovějšího Červeného seznamu cévnatých rostlin České republiky (Grulich 2012) je troskut prstnatý zařazen mezi vzácnější taxony vyžadující další pozornost – méně ohrožené (C4a). Na severovýchodě České republiky byl troskut prstnatý v minulosti zaznamenáván zřídka a to jen jako přechodně zavlékáný. V herbářích nacházíme nepočetné doklady od Z. Kiliána, který jej sbíral v roce 1959 a opět v roce 1961 v Ostravě na rudišti Vítkovických železáren (obě položky uloženy v OSM) a v roce 1962 v Polance nad Odrou na pobočné skládce rudy na rudišti Vítkovických železáren (položky uloženy v OP a FMM). V literatuře jej z regionu zmiňují Kilián & Krkavec (1962) z rudiště Vítkovických železáren Klementa Gottwalda (patrně totožná lokalita sběru Kiliána z roku 1961 uloženého v OSM). Neuvádějí však k tomuto druhu bližších regionálních údajů. Od té doby nebyl ze severovýchodu ČR udáván.

Taxonomické pojetí a nomenklatura cévnatých rostlin se řídí aktuálním Seznamem flóry České republiky (Danihelka et al. 2012) a nomenklatura syntaxonů Vegetací České republiky (Chytrý et al. 2009). Lokalita je zařazena do fytochorionu (Skalický 1988) a čtvrtiny základního pole středo-evropského síťového mapování (Slavík 1971), zápis souřadnic je v systému WGS-84. Mezinárodní akronymy herbářových sbírek jsou uváděny dle Index Herbariorum (Thiers s. a.).

Obr. 1: Troskut prstnatý (*Cynodon dactylon*) – (a) rostlina – (b) detail květenství – (c) plazivé výběžky [1. XI. 2013, Ostrava]. | Foto P. Kocián

Obr. 2: Pohled na lokalitu s porostem troskutu prstnatého (*Cynodon dactylon*) na okraji chodníku ulice Porážková [1. XI. 2013, Ostrava]. | Foto P. Kocián

Lokalita:

83. Ostravská pánev, 6175d, Ostrava (distr. Ostrava-město): ulice Porážková, nové chodníkové těleso (zámková dlažba) a přilehlý ruderalní trávník, 0,5 km JZ katedrály Božského spasitele, 49°50'02,1"N, 18°16'54,9"E, 220 m n. m. (1. XI. 2013 leg. P. Kocián, BRNU).

Troskut prstnatý na lokalitě roste na ploše asi čtyř metrů čtverečních v ruderalním trávníku u nově zbudovaného chodníku (ze zámecké dlažby) na ulici Porážková (obr. 2). Celá oblast prošla v minulých letech značným stavebním ruchem v souvislosti s vybudováním nových komunikací a rekonstrukcí poblíž vlakové zastávky Ostrava-Stodolní. Troskut zde vytváří kompaktní porost. K zavlečení došlo pravděpodobně s pískem nebo štěrkem při stavebních úpravách. Je docela možné, že diaspory pocházejí z jižní Moravy, z některé z pískoven, kde se troskut vyskytuje, a byly do Ostravy zavlečeny právě se stavebním pískem. Ostatně na severovýchodě ČR by se nejednalo o ojedinělý případ takového zavlečení diaspor. V souvislosti s přepravou jihomoravského písku byl nedávno na severní Moravě zaznamenán výskyt zajímavého neofytu velbloudníku tenkokřídlého (*Corispermum pallasii*) v prodejnách sypkých hmot (Kocián 2013).

Použité zdroje

Carey J. H. (1995): *Cynodon dactylon*. – In: Fire Effects Information System. U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Rocky Mountain Research Station, Fire Sciences Laboratory. – URL: <http://www.fs.fed.us/database/feis/> (navštíveno 10. 2. 2014).

- Danihelka J., Chrtek J. jun. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – Preslia 84: 647–811.
- Dostál J. (1989): Nová květena ČSSR 1–2. – Academia, Praha.
- Fisher M. A., Oswald K. & Adler W. (2008): Exkursionsflora für Österreich, Liechtenstein und Südtirol, Land Oberösterreich. – Biologiezentrum der Oberösterreichischen Landesmuseen, Linz.
- Grulich V. (2012): Red List of vascular plants of the Czech Republic: 3rd edition. – Preslia 84: 631–645.
- Chytrý M. [ed.] (2009): Vegetace České republiky 2. Ruderální, plevelová, skalní a suťová vegetace. – Academia, Praha.
- Jäger E. J. & Werner K. (2005): Exkursionsflora von Deutschland, Band 4, Gefäßpflanzen: Kritischer Band. Ed. 10. – Spektrum, Heidelberg & Berlin.
- Kilián Z. & Krkavec F. (1962): Druhý příspěvek k poznání květeny rudišť na Ostravsku. – Přírodovědný časopis slezský 23: 45–50.
- Kocián P. (2013): Velbloudník tenkokřídý (*Corispermum pallasii*, Chenopodiaceae) na severní Moravě (Česká republika). – Acta Musei Beskidensis 5: 67–71.
- Lososová Z. & Láníková D. (2009): XBK04 *Cynodon dactylon* Gams 1927. – In: Chytrý M. [ed.], Vegetace České republiky 2. Ruderální, plevelová, skalní a suťová vegetace: 202–205, Academia, Praha.
- Pyšek P., Danihelka J., Sádlo J., Chrtek J. jun., Chytrý M., Jarošík V., Kaplan Z., Krahulec F., Moravcová L., Pergl J., Štajerová K. & Tichý L. (2012): Catalogue of alien plants of the Czech Republic (2nd edition): checklist update, taxonomic diversity and invasion patterns. – Preslia 84: 155–255.
- Rutkowski L. (2006): Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. – Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Simon T. (2004): A magyarországi edényes flóra határozója. Harasztok - virágos növények. – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Skalický V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], Květena České socialistické republiky 1: 103–121, Academia, Praha.
- Slavík B. (1971): Metodika síťového mapování ve vztahu k připravovanému fytogeografickému atlasu ČSR. – Zprávy Československé botanické společnosti 6: 55–62.
- Thiers B. (s. a., průběžně aktualizováno): Index Herbariorum: A global directory of public herbaria and associated staff. New York Botanical Garden's Virtual Herbarium. – URL: <http://sweetgum.nybg.org/ih/> (navštíveno 10. 2. 2014).
- Yatskievych G. (1999): Steyermark's Flora of Missouri, Vol. 1. – Missouri Department of Conservation, Jefferson City.
- www1 – Grassland Species Profiles, *Cynodon dactylon* (L.) Pers. – URL: <http://www.fao.org/ag/agp/AGPC/doc/gbase/data/Pf000208.HTM> (navštíveno 10. 2. 2014).
- www2 – Tropicos.org. Missouri Botanical Garden. – URL: <http://www.tropicos.org/Name/25509471> (navštíveno 10. 2. 2014).